

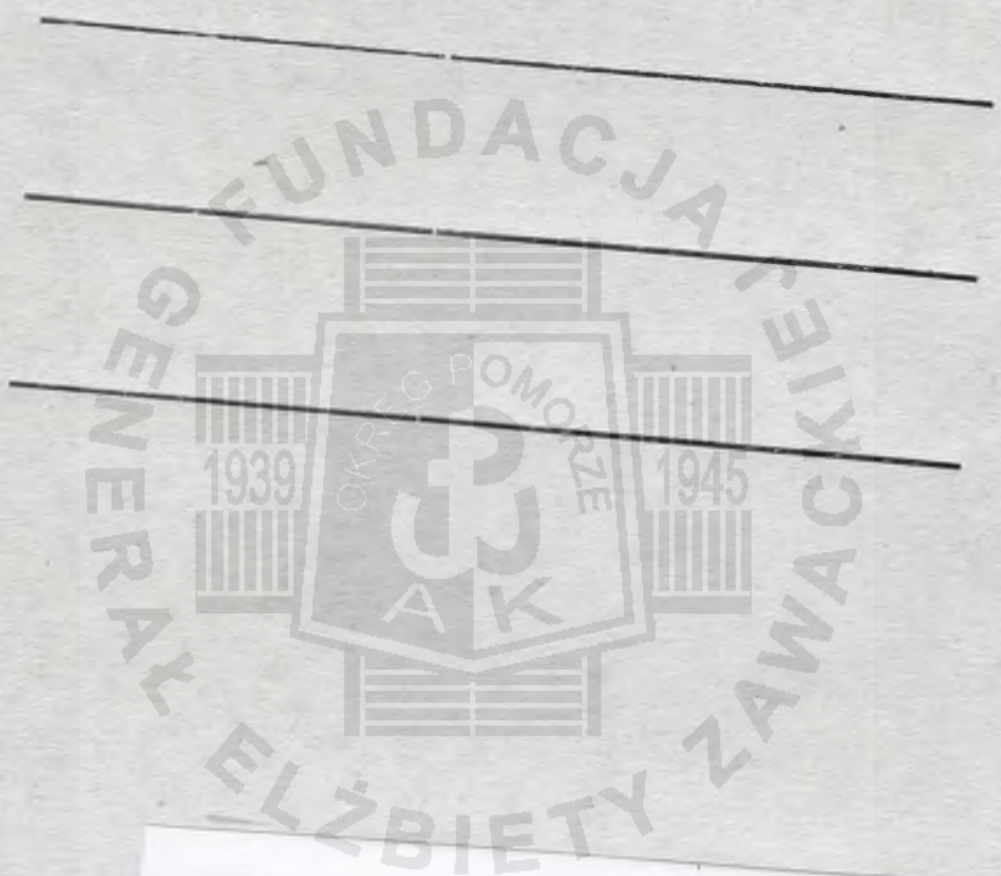
24.09.1990
K/S

FUNDACJA GENERALNA ELŻBIETY ZAWACKIEJ

8.

FUNDACJA
„Archiwum i Muzeum Pomorskie
Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Powietrznej”
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93
tel. 56 55 22 186, e-mail: fapak@wp.pl
NIP 956 13 25 127; REGON 87060
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0

Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

ogdan
mianowski

Gdynia
Zw. J.
+
Narojek Zenon

przebr. nazw. „Nawrocki Zenon”

M:1004/1742.Pom

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Narwojek Zeno.....

S: M-1004/1742 Pom.....

Gdynia i Zwierek Jaszczurki

- I./1. Relacja *k. 3 s. 1-3*
- I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —
- I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —
- II. Materiały uzupełniające relację *k. 1 s. 1*
- III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —
- III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —
- III./5. Inne ... —
- IV. Korespondencja
-
-
-
- V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 15*
- VI. Fotografie *10 w alu*

1/1. Relacja - Narajek Zenon

1. Biogram - relacja B. Chrzanowskiego
o działalności Narajka Zenona,
mpis

k. 3 s. 1-3

Narojek Zenon /1920-1943/, łącznik Ekspozytury "Zachód" Oddziału II Związku Jaszczurczego.

Ur. 22.12.1920 r. w Warszawie, syn Teofila i Katarzyny z d. Ebel. Ojciec był przedsiębiorcą budowlanym. W 1938 r. ^{marcu} ukończył gimnazjum w Warszawie. Przez pewien czas pracował w charakterze robotnika. Następnie rozpoczął naukę w Szkole Morskiej w Gdyni. Tam został wprowadzony do Obozu Narodowo-Radykalnego przez instruktora grupy nawigacyjnej, Mieczysława Dukalskiego. Podczas okupacji przebywał w Warszawie. W styczniu 1940 r. skontaktował się z M. Dukalskim, który w końcu kwietnia lub na początku maja ^{1940 r.} zaprzysiął go do ZJ. Umożliwił mu spotkanie z "Zygmuntem" /Kamińskim*? B.Ch./, początkowo wchodził w skład tzw. Grupy Pomorskiej w Warszawie, skupiającej wysiedleńców i uciekinierów z Pomorza. Od maja 1940 r. do listopada 1941 r. pracował w drukarni tajnej gazetki "Szaniec". Zaangażowany też był w prace legalizacyjne ZJ. W grudniu 1941 r. skierowany przez M. Dukalskiego i Stanisława Leona Jeute¹⁵, kierownika Ekspozytury "Z", do pracy w wywiadzie. Pełnił funkcję łącznika między Wybrzeżem Gdańskim a Warszawą. Do Gdyni jeździł posługując się fałszywymi dokumentami na nazwisko "Zenon Nawrocki". W grudniu 1941 r. skontaktował się ze Stefanem Henslem, kierującym placówką "Z" w Gdyni. Utrzymywał z nim łączność aż do momentu swego aresztowania. W Gdyni bywał kilkakrotnie: 12.12.1941 r. między 27.01. a 2.02.1942 r., 18.02.1942 r. i w kwietniu 1942 r. Zatrzymywał się u Czesława Kalka, udostępniającemu swoje mieszkanie przybywającym łącznikom ZJ z Warszawy. Meldunki zabierane przez N. dotyczyły floty wojennej i handlowej m.in. "Grafa Zeppelina", "Admirała Hippera", "Tirpitz", "Gneisenau", "Cap Arkony", Roberta Leya, czy "Wilhelma Gustloff", a także sytuacji w stocznich Wybrzeża Gdańskiego. Przywoził też instrukcje

i pytania, które centrala warszawska kierowała do grupy ~~S.~~Hensla. Odnosiły się one do ustaleń strat niemieckiej marynarki wojennej, informacji o okręcie "Tirpitz", "Gneisenau" czy spraw związanych z lotnictwem. Dostarczał także oceny i uwagi dotyczące meldunków wywiadowczych, jak również pieniądze na cele organizacyjne. Meldunki, które przekazywał ^{zestawem} w Warszawie ~~S.L.~~Jeute były szyfrowane i mikrofilmowane. W kwietniu 1942 r. przyjechał do Gdyni i poinformował ~~S.~~Hensla o aresztowaniach wśród członków ZJ. Po powrocie do Warszawy miał ustalić z Arnoldem Nierzwickim dalszy plan pracy Ekspozytury "Z".

Aresztowany ^{zaryf} 24.04.1942 r. w Warszawie. Przebywał w więzieniu berlińskim, gdzie pobrano od niego odciski palców i wykonano zdjęcia. W dokumentacji więzienia figurował pod numerem 217^a Z Moabitu wysłał kilkadziesiąt grypsów do swojej narzeczonej Haliny Skarżyńskiej, która również była aresztowana. Ze wszystkich sił starał się ją i współtowarzyszy podtrzymywać na duchu. W więzieniu zaprzyjaźnił się z ~~S.L.~~Jeute, także aresztowanym podczas akcji gestapo przeciwko Ekspozyturze "Z". [W jednym z grypsów pisanych do H. Skarżyńskiej z 16.07.1942 r. pisał: " Cieszyłem się pierwszy raz, że mieszkam sam, że mogę samotnie przemyśleć wszystkie zarzuty wczorajszego zeznania, mojej polskości. Sam ze sobą-zdrajca Narodu Polskiego! W innym grypsie pisany do matki wyznał: " Ale dla mnie Matką jest i Polska. Kocham ją miłością nie mniejszą niż Ciebie i Lusię " /H.Skarżyńska-przyp. B.Ch./.

Pierwsza rozprawa odbyła się przed Sądem Wojennym Rzeszy w dniu 23.10.1942 r. Wyrokiem tegoż sądu z 20.11.1942 r. skazany został na karę śmierci wraz z pozostałymi członkami grupy ~~S.~~Hensla.

Kiedy wyrok wykonano?

Archiwum Głównej Komisji Badania Zbrodni Przeciwko Narodowi
Polskiemu, Akta Sądu Wojennego Rzeszy, sygn.: M - 6 ;
Archiwum Muzeum Stutthof, Dokumenty Związku Jaszczurczego, sygn.:
Z-II-3-2, Z-II-3-4, Akta gestapo, Zbiór mikrofilmów, sygn.: o23,
relacje; Archiwum Pomorskie Armii Krajowej, Kartoteka Inspektora-
tu Gdynia; Chrzanowski B., Związek Jaszczurczy i Narodowe Siły
Zbrojne na Pomorzu w latach 1939-1947 /w druku/; Komorowski K.,
Konspiracja pomorska 1939-1947. Leksykon, Gdańsk 1993, s. 75-76;
Lenze, Z dziejów obozu narodowego na Pomorzu w latach 1939-1947,
"Wojskowy Przegląd Historyczny" 1992/nr 1, s.49 /tutaj w obu publi-
kaacjach błędna informacja o H. Skarżyńskiej jako łączniczce, która
w rzeczywistości jedynie przekazała wiadomość S.L. Jeute, M. Dukals-
kiemu i A. Nierzwickiemu o terminie przyjazdu Z. Narojka
z Gdyni do Warszawy, zgłosiła się sama do gestapo przy Al. Szucha
i chcąc ratować narzeczonego, zeznała iż to ona jest poszukiwanym
kurierem o pseudonimie "Zenon"/; Męclewski A., Neugarten 27. Z-dzie-
jów gdańskiego gestapo, Warszawa 1974, s.347 /tutaj błędna informa-
cja o H. Skarżyńskiej jako łączniczce ZJ/.

Bogdan Chrzanowski

II.

Materiały usupewniającej
relacji: Narójek Zenon

1. B. Chruszowski, biogram - Narójek
Zenon; [w:] SBZP 1939-1945, pod
red. A. Zakrzewskiej i E. Zawackiej,
Tomii 1998, z. 4, s. 108-109, broszura. k. 15. 1

Narojek Zenon przybr. nazw. „Zenon Nawrocki” (1920-1943), łącznik Ekspozytury „Zachód” wywiadu Związku Jaszczurczego.

Urodzony 22 XII 1920 r. w Warszawie; syn Teofila i Katarzyny z d. Ebel. Ojciec był przedsiębiorcą budowlanym. W 1938 r. Narojek ukończył gimnazjum w Warszawie. Przez pewien czas pracował w charakterze robotnika. Następnie rozpoczął naukę w Szkole Morskiej w Gdyni. Tam został wprowadzony do Obozu Narodowo-Radykalnego przez Mieczysława Dukalskiego, instruktora grupy nawigacyjnej. Podczas okupacji przebywał w Warszawie. W styczniu 1940 r. skontaktował się z Dukalskim, który w końcu kwietnia lub na początku maja 1940 r. zaprzysiął go do ZJ. Umożliwił mu spotkanie z „Zygmuntem” (Kamińskim?). Początkowo wchodził w skład tzw. Grupy Pomorskiej w Warszawie, skupiającej wysiedleńców i uciekinierów z Pomorza. Od maja 1940 r. do listopada 1941 r. pracował w drukarni tajnej gazetki „Szaniec”. Zaangażowany był też w prace legalizacyjne ZJ. W grudniu 1941 r. został skierowany przez Dukalskiego i Stanisława Leona Jeutego - kierownika Ekspozytury „Z”, do pracy w wywiadzie. Pełnił funkcję łącznika między Wybrzeżem Gdańskim a Warszawą. Do Gdyni jeździł posługując się fałszywymi dokumentami na nazwisko „Zenon Nawrocki”. W grudniu 1941 r. skontaktował się ze Stefanem Henslem, kierującym placówką „Z” w Gdyni. Utrzymywał z nim łączność aż do momentu swojego aresztowania. W Gdyni był kilkakrotnie: 12 XII 1941 r., między 27 I a 2 II 1942 r., 18 II 1942 r. i w kwietniu 1942 r. Zatrzymywał się u Czesława Kałka, udostępniającego swoje mieszkanie łącznikom ZJ z Warszawy. Meldunki zbierane przez Narojka dotyczyły floty wojennej i handlowej, m.in. „Grafa Zeppelina”, „Admirała Hippera”, „Tirpitz”, a także sytuacji w stoczniach Wybrzeża Gdańskiego. Przywoził też instrukcje i pytania, które centrala warszawska kierowała do grupy Hensla. Odnosiły się one do ustaleń strat niemieckiej marynarki wojennej, informacji o okręcie „Tirpitz”, „Gneisenau”, czy spraw związanych z lotnictwem. Dostarczał także oceny i uwagi dotyczące meldunków wywiadowczych, jak również pieniądze na cele organizacyjne. Meldunki, które przekazywał Jeutemu w Warszawie były szyfrowane i mikrofilmowane. W kwietniu 1942 r. przyjechał

108

Słow. biograf. konsp. pomorskiej 1939-1945,

Forum 1998, s. 4

do Gdyni i poinformował Hensla o aresztowaniach wśród członków ZJ. Po powrocie do Warszawy miał ustalić z Arnoldem Nierzwickim dalsze plany pracy Ekspozytury „Z”.

Aresztowany został 22 IV 1942 r. w Warszawie. Przebywał w więzieniu berlińskim, gdzie pobrano od niego odciski palców i wykonano zdjęcia. W dokumentacji więzienia figurował pod numerem 217. Z Moabitu wysłał kilkadziesiąt grypsów do swojej narzeczonej Haliny Skarzyńskiej, która również była aresztowana. Ze wszystkich sił starał się ją i współtowarzyszy podtrzymać na duchu. W więzieniu zaprzyjaźnił się z Jeutem, także aresztowanym podczas akcji gestapo przeciwko ekspozyturze „Z”.

Pierwsza rozprawa przeciw Narojkowi odbyła się przed Sądem Wojennym Rzeszy w dniu 23 X 1942 r. Wyrokiem tegoż sądu z 20 XI 1942 r. został skazany na karę śmierci wraz z pozostałymi członkami grupy Hensla. Wyrok wykonano przez zgilotowanie 20 VII 1943 r. w więzieniu w Magdeburgu.

AGKBZpNP, Akta Sądu Wojennego Rzeszy, sygn.: M-6; AMSt., Dokumenty Związku Jaszczurczego, sygn.: Z-II-3-2, Z-II-3-4, Akta gestapo, Zbiór mikrofilmów, sygn.: 023, relacje; AP AK, Kartoteka Insp. Gdynia; Ch r z a n o w s k i B, *Związek Jaszczurczy i Narodowe Siły Zbrojne na Pomorzu w latach okupacji hitlerowskiej*, [w:] *Pom. org. konsp. poza AK...*, s. 97-111; K o m o r o w s k i K., *Leksykon...*; T e n ż e, *Z dziejów obozu narodowego na Pomorzu w latach 1939-1947*, Wojs. Prz. Hist. 1992, nr 1, s. 49 (w obu tych publikacjach błędna informacja o H. Skarzyńskiej jako łączniczce, która w rzeczywistości jedynie przekazała wiadomość Jeutemu, Dukalskiemu i Nierzwickiemu o terminie przyjazdu Narojka z Gdyni do Warszawy, zgłosiła się sama do gestapo przy Al. Szucha i chcąc ratować narzeczonego zeznała, iż to ona jest poszukiwanym kurierem o ps. „Zenon”); M ę c l e w s k i A., *Neugarten ...*, s. 347 (tu także błędna informacja o Skarzyńskiej jako łączniczce ZJ).

Bogdan Chrzanowski

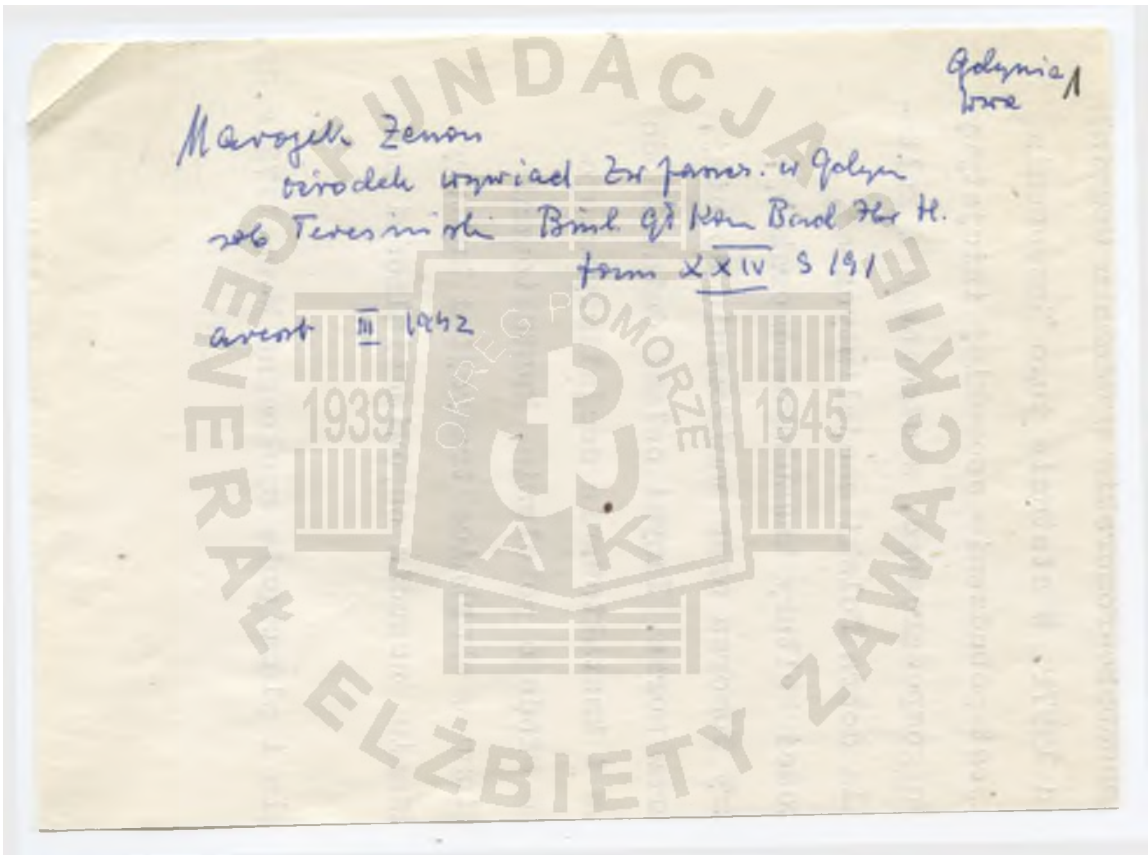
T: A: 1004/1742 Pom.

Gdynia

Harojek Lemon

v. 19. Karty informacyjne

lc. 15

Gdy nie 2
Wyni 201

Marozek Zenon

lat 20

teżnik warszawski do grupy Henske
może to Zenk. Nowak z mel. Suskin?

Muchowski 378

Naradko rzymskie - Naradony Matiny skaz z r. skiej -
(- 1) B. (Wronowski)
- Pawlichoj -
- Wronowski

Spotyka się w kawiarni
"Cafe Berlin" w gdyni z
Henslami.

na Pomorze.

Narajek

Zenon Narajek

kunier z Wrocy, spotykal si z Henstem St.
w lokalach „Cofe Berlin” i w domu Henstou.

znadto: nel. Heleny Neumann
z d. Porreack

Gdymie - 70ie 70m3
24. Jena.

GA

Gdynia 5

Karajch Leon - istonicki Wiaracki
Zamieszkał w Gdyni - Armentowany
24.10.1942 r. - skarany na kary imienne

Ciechanowski, str. 407 (379, 371)

Gdynia
26 J

6

Marjała Bron, ur. 22. III 1920 r., córka
Mieczysław Jaszczarski i Gdynia Arctoway
24. IV 1942 r., Karany na kom. imienni

Chlebska, str. 371

Narajek Zenon

Gdynia 7
ZJ 7

jeden z organizatorów ZJ na Pomorzu

K. Ciechanowski, Tow. „Gryf Pomorski”
a inne organizacje konspiracyjne ...
Pomerania, nr 3/1973, s. 38.

PO-94

Gdynia 8
27

Alamojek Zeron

Pełnit funkcję Pracownika
Miejsc Gdynia, a. 1945

196. T. : Eljaszewska A.

JMM-84

NAROJEK ZENON

Gdynia ⁹₂₇

wywiad

Członek gdyńskiej siatki wywiadowczej ZJ obejmującej wywiad wojskowy i przemysłowy na terenie portu i stoczni w Gdyni. Kierownikiem siatki był Stefan Hensel od jesieni 1941r. Aktywnymi współpracownikami S.Hensla byli: Helena, Czesława, Bernard Henslowie, Halina i Stanisław Strzeleccy, Halina Barczak (Neumann), Krzysztof Nierzwicki, Brunon Niedens-Nierzwicki (brat Krzysztofa), Irena Piotrowska, Irena Lost, Franciszek Gburek, Leon Szulz, Bronisława i Antoni Fischerowie z Bydgoszczy, Czesław Kałek, Antoni Czerwik, Edmund Czarowski, Jan Tomanek (uczeń Szkoły Morskiej), prof. muzyki Marian Sauer, Lucjan Jędrzejczak, Helena Maćkowiak i jej siostra Stefania Przybył mieszkające w Berlinie. Łącznikami między Gdynią i Warszawą byli: Zenon Narojek, E.Konieczny ("Maksio") i Halina Skarżyńska. Do Warszawy jeździli: S.Hensel, E.Eliaszewicz, E.Konieczny. Członkowie wywiadu ZJ zbierali informacje o produkcji stoczni, ruchu okrętów, przemyśle zbrojeniowym oraz o nastrojach ludności polskiej i niemieckiej. Rejestrowano też nazwiska funkcjonariuszy hitlerowskich. Grupa ta miała kontakt z wywiadem ZWZ zarówno w Gdyni jak i w Warszawie z grupą K.Wickiego, i A.Wiensa-Wyśmieszkiego (KG AK).
B.Chrzanowski, Działalność ZJ-NSZ, [w:] Walka podziemna..., s. 252-253.

MGr'sy

Uspeldomēt Galyša
Zerjāk Jassourcy 10

Wangjels Z.
Prispeševiat do Stefana Heusla:
členovsuz fego byia Helika Šavžjiska

Znāto: ellst. tom XXII, str 67, ve. 62 i B. Heusel

U. Dece

11

NAROJEK Z. GDYNIA ZJ
Wskutek aresztowań w marcu i kwietniu 1942 w ZJ
zatrzymano prawie wszystkich członków grupy
wywiadowczej S.Hensla. Aresztowanych przewieziono
do Berlina. Stanęli oni przed Sądem Wojennym
Rzeszy. Na śmierć skazani zostali: S.Hensel,
S.Czerwik, L.Szulz, J.Tomanek, C.Kałek, Z.Narojek,
M.Sauer, B.Niedens, Helena Hensel (20.XI.1942r.).
H.Hensel i L.Szulzowi wyrok złagodzone. Pozosta-
łych członków grupy osadzono w obozach koncentra-
cyjnych, karnych, więzieniach lub kompanii karnej
na froncie wschodnim. Wyroki wykonano w 1943r.

B.Chrzanowski, Działalność ZJ-NSZ, [w:] Walka
podziemna..., s. 253-254.

MGM 94

^a Narojek Lenon

Gdynia 12
Lw. Jase.

Przed wojną, członek OWK (Obozu
Narodowo-Radykalnego, zwerbowany
do organizacji przez Mieczysława
Dukalskiego (zwejony ze Siostry Morskiej)
rel: Dukalski Mieczysław k. osob. II-1018-
-1762 (SKO)

Wsk. XI 1993

Karolek Zenon

Golyński
Lw. Jaszczak
wypisad

Stwierdzenie emisariuszy Ekspozytury
"Zachód Oddziału" (Wypisadowego)
Z J; kontrolować się z Wicaryuszem
Dukalskim.

rel. Dukalski Wicaryusz b. osob. K-1018-
1762 KO

est. XI 1993

+

Gdynia

Związek Jaszczurczy
Pomorze

14

++
NAROJEK Zenon

przybr. nazw. "Zenon Nawrocki"
1920-1943 Łącznik Ekspozytury
"Zachód" wywiadu Związku Jaszczurczego
Łączność z Warszawą, Wywiad
i Łączność. Aresztowany w 1942
w Warszawie. Więzienie w Berlinie, Moabit
Zgilotynowany w 1943 w Magdeburgu
Relacja Bogolana Chrzanowskiego
Zob.

Słownik Biograficzny Konspiracji
Fundacja "Archiwum Pomorskie AK"

Toruń 1998

str. 108, 109

Drut
2003

t

Karójek Zenon

Gdynia 15
Lw. Jasz.

Łącznik wywiadu Lw. Jaszczakowego
odbierał meldunki wywiadowcze
od Stefana Gwosdzki szefa wywiadu
Lw. Jaszcz. na terenie Gdyni.

zob. mel. k. osob. A-970/1683 Gwosdzki
Stefan (imp. Gdynia)

Wk. III 2000

Narodjok Lenon

